



## Pagrindiniai klausimai:

### ■ Profesinio mokymo modeliai Europoje

### ■ Lietuvos profesinio mokymo sistema

### ■ Sektoriniai praktinio mokymo centrai (SPMC): kas tai ir kaip jie kuriami?

### ■ Kokios priežastys lėmė sektorinių praktinio mokymo centrų atsiradimą Lietuvoje?

### ■ Kokių profesinio mokymo pokyčių ir naudos galima tikėtis įsteigus sektorinius praktinio mokymo centrus?

### ■ Sektoriniai praktinio mokymo centrai Lietuvoje ir užsienio šalyse

# KUO BUS NAUDINGI LIETUVAI KURIAMI SEKTORINIAI PRAKTINIO MOKYMO CENTRAI?

Ilgą laiką (apie du dešimtmečius nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo) nepakankamai buvo atnaujinama praktinio profesinio mokymo bazė. Dėl šios priežasties profesinio mokymo įstaigų teikiamų paslaugų ir darbo rinkos poreikių neatitikimo problema tapo ypač aštri. Šią problemą valstybė ėmėsi spręsti investuodama į sektorinių praktinio mokymo centrų kūrimą, t. y. veiksmingiausiai dirbančių ir perspektyviausių profesinio mokymo įstaigų infrastruktūros modernizavimą. Tad kokios naudos galime tikėtis iš tokių centrų kūrimo?

- Rengiant sektorinių praktinio mokymo centrų steigimo Lietuvoje strategiją buvo svarbu ne tik sukurti būsimų centrų tinklo viziją, bet ir surasti šaliai tinkamiausią idėjos įgyvendinimo alternatyvą. Dėl šių priežasčių buvo siekiama išsiaiškinti Lietuvos situacijai ir galimybės artimų užsienio šalių profesinio rengimo sistemų ypatumus, esminius ir sektinus gerosios praktikos elementus.
- Nors Europoje sąlyginai galima skirti tris profesinio mokymo modelius: *liberalios rinkos ekonomikos, valstybės reguliuojamą ir korporatyvistinį dualinį, tačiau* dėl nuolat vykdomų reformų Lietuvos (o ir daugelio kitų Europos šalių) profesinio mokymo sistema perėmė ne vieno, o kelių modelių įvairius bruožus, todėl jas priskirti prie vieno ar kito iš trijų minėtų modelių yra gana sudėtinga.
- Lietuvos profesinio mokymo sistemą sudaro pirminis, tęstinis profesinis mokymas ir profesinis orientavimas. Valstybė, tardamasi su socialiniais partneriais ir profesinio mokymo teikėjais, nusprendžia, kaip bus organizuojamas profesinis mokymas. Mokinių profesinis mokymas gali būti vykdomas profesinio mokymo įstaigoje ar privačioje įmonėje (pameistrystės būdu), tačiau pastarasis mokymo organizavimo būdas Lietuvoje dar nėra vykdomas.
- Šiuo metu profesinio mokymo programose praktiniam mokymui skiriama apie du trečdaliai specialybės dalykams numatytų valandų. Todėl praktinio mokymo bazė profesinio mokymo sistemoje tampa viena svarbiausių kokybiško profesinio mokymo ir mokymosi sąlygų.
- Žymesnių investicijų į profesinio mokymo infrastruktūros plėtojimą ir gerinimą buvo skirta tik nuo 2007 m., pradėjus kurti sektorinių praktinio mokymo centrų tinklą.
- *Sektorinis praktinio mokymo centras – tai modernia praktinio mokymo įranga aprūpinta profesinio mokymo įstaiga arba jos savarankiškas padalinys, susijęs su vienu ar keliais Lietuvos ūkio sektoriais.* Pagrindinė problema, kurią siekiama išspręsti investuojant į tokių centrų kūrimą – tai profesinio mokymo paslaugų neatitiktis darbo rinkos poreikiams.
- Iki 2014 metų Lietuvoje numatyta įsteigti 41 sektorinį praktinio mokymo centrą. Šiam tinklui sukurti numatoma skirti daugiau kaip 400 mln. Lt.
- Sektorinių praktinio mokymo centrų kūrimo Lietuvoje idėjos atsiradimui didelę įtaką turėjo tiek šalies ūkio ir darbo rinkos pokyčiai, tiek pačios profesinio mokymo sistemos negebėjimas prisitaikyti prie sparčiai kintančios šalies darbo rinkos poreikių.
- Lietuvoje įsteigus sektorinius praktinio mokymo centrus galima tikėtis, kad: 1) padidės profesinio mokymo sistemos patrauklumas, 2) pagerės profesinio mokymo įstaigų veiklos veiksmingumas ir kokybė, 3) sustiprės profesinio mokymo įstaigų bendradarbiavimas su darbdaviais, 4) padidės profesinio mokymo sistemos gyvybingumas.
- Šiuo metu Lietuvoje atidaryti ir veikia du sektoriniai praktinio mokymo centrai: Kauno statybininkų rengimo centro Medienos technologijų ir baldų gamybos sektorinis praktinio mokymo centras bei šio projekto partnerės – Ukmergės technologijų ir verslo mokyklos Baldžių rengimo sektorinis praktinio mokymo centras. Panašūs praktinio mokymo centrai veikia ir kitose ekonomiškai išsivysčiusiose Europos šalyse, pavyzdžiui, Škotijoje, Belgijoje, Austrijoje.

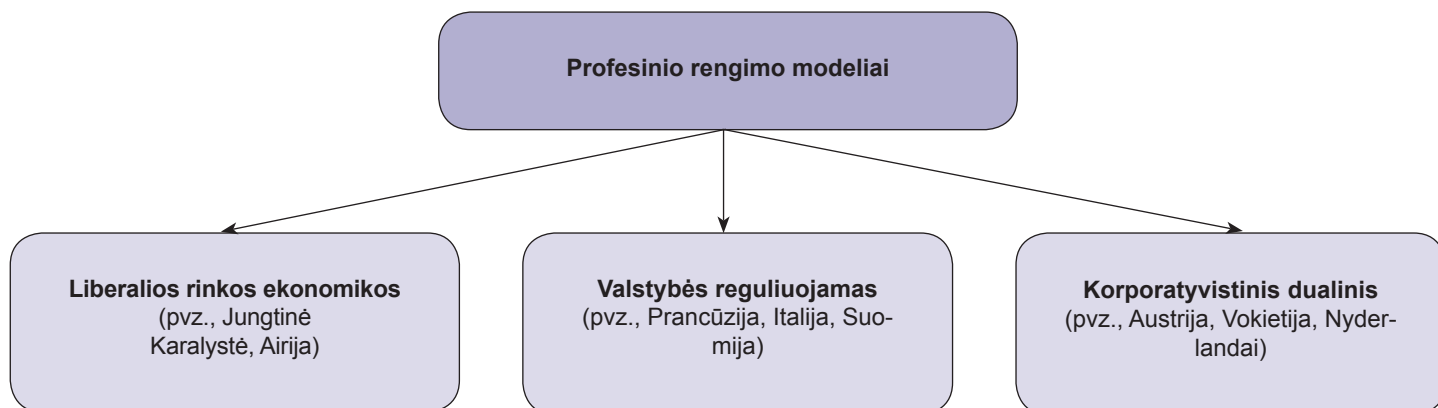
## PROFESINIO MOKYMO MODELIAI EUROPOJE

Rengiant sektorių praktinio mokymo centrų steigimo Lietuvoje strategiją buvo svarbu ne tik sukurti būsimų centrų tinklo viziją, bet ir surasti šaliai tinkamiausią idėjos įgyvendinimo alternatyvą. Dėl šių priežasčių buvo siekiama išsiaiškinti Lietuvos realiai situacijai ir galimybės artimų užsienio šalių profesinio rengimo sistemų ypatumus, esminius ir sektinius gerosios praktikos elementus, potencialiai sudarysiančius sąlygas užtikrinti planuojamo sukurti praktinio mokymo centrų tinklo veiklos veiksmingumą ir aukščiausią jų teikiamų paslaugų kokybę.

Europoje sąlyginai galima išskirti tris pagrindinius profesinio mokymo modelius: britiškąjį – **liberalios rinkos ekonomikos** (Jungtinė Karalystė, Airija), prancūziškąjį – **valstybės reguliuojamą** (Prancūzija, Italija, Skandinavijos valstybės) ir vokiškąjį – **korporatyvistinį dualinį modelį** (Austrija, Vokietija, iš dalies Nyderlandai). Tokie skirtingi modeliai susiformavo todėl, kad vykstant pramoninei revoliucijai, Anglijoje pirmenybė buvo teikiama ekonomikai, Prancūzijoje – politikai, o Vokietijoje – visuomenei.

**Valstybės reguliuojamo profesinio mokymo modelio bruožai:**

- Kiekybiniai ryšiai tarp mokymo paklausos ir konkretaus profesinio rengimo yra nustatomi/reguliuojami valstybinių įstaigų ir (ar) valdininkų. Kadangi mokymo paklausos neįmanoma tiksliai suplanuoti, ši sistema veiksmingiausiai veikia esant ribotam pagrindinių profesijų kontingentui.
- Profesinių kvalifikacijų tipai mažiau priklauso nuo jų pritaikomumo konkrečiose įmonėse. Didžiąją mokymo programos dalį sudaro teorinis mokymas.
- Mokymo kursų tipai yra griežtai atskirti. Priėmimas į skirtingas profesinio rengimo mokyklas priklauso nuo pagrindinės mokyklos baigimo sertifikato rezultatų ar nuo stojamųjų egzaminų rezultatų.
- Mokymas profesinėse mokyklose yra finansuojamas valstybės. Esant ribotoms finansavimo galimybėms, šiame profesinio mokymo modelyje pirmenybė dažniausiai teikiama aukštesnio lygio profesinėms kvalifikacijoms.



Pagrindinės **liberalios rinkos ekonomikos profesinio mokymo modelio** charakteristikos:

- Laisvosios rinkos reguliuojamas kiekybinis ryšys tarp praktinio mokymo paklausos ir pasiūlos.
- Teikiamos profesinės kvalifikacijos priklauso nuo jo pritaikomumo darbo rinkoje. Profesinės kvalifikacijos yra gana siauros specializacijos, todėl jų perkeliamumas iš vienos įmonės į kitą įvairuoja atsižvelgiant į darbo rinką, tačiau dažniausiai yra gana ribotas.
- Profesinis mokymas nėra išsamiai standartizuotas. Profesinis mokymas gali būti perkamas ir parduodamas (pvz., kaip distancinio mokymo kursai ar e.mokymas/is). Vis dėlto esama ir keletu plačiai priimtų egzaminų bei sertifikatų.
- Už mokslą dažniausiai moka patys mokymo paslaugų vartotojai, kartais už darbuotojų mokymus sumoka jų darbdavys.
- Šio modelio šalyse teorinis profesinis mokymas ir specializuotas (praktinis) profesinis rengimas yra atskirti. Teorinis mokymas vykdomas valstybinėse mokyklose, o praktinis mokymas yra paremtas rinkos dalyvių sutarimu.

Todėl gali būti susiduriama su žemesnės kvalifikacijos specialistų profesinio rengimo ir profesinio mokymo prieinamumo visiems problema.

**Korporatyvistinio dualinio profesinio mokymo modelio** charakteristikos:

- Dualinės profesinio rengimo sistemos yra atskirtos nuo bendro švietimo sektoriaus. Jos turi savo organizacinę struktūrą bei valdymo principus ir iš esmės yra valdomos privačių struktūrų. Dvejopas tokių mokyklų reguliavimas iš verslo ir valstybės pusių yra gan sudėtingas ir reikalauja kompleksinio koordinavimo.
- Įmonės yra pagrindinė mokymosi vieta šioje sistemoje. Mokiniai pasirašo sutartį su verslo įmonėmis, tapdami specialų praktikanto statusą turinčiais darbuotojais. Tuo pačiu metu lankydami profesines mokyklas, jie teisiškai būna mokiniai ir turi vadovautis bendromis švietimo sistemos taisyklėmis. Su tam tikromis itin specializuotomis šakomis susijęs profesinis rengimas vyksta tik profesinėse mokyklose.

- Darbdaviai, profesinės sąjungos ir valstybinės institucijos bendrai sprendžia dėl mokymo metodų ir turinio. Šiuos sprendimus tvirtina parlamentas.
- Verslo įmonės dažniausiai moka praktikantams atlyginimą, kuris yra nustatomas kolektyvinių derybų būdu. Profesines mokyklas finansuoja valstybė.
- Dualinė profesinio rengimo sistema turi tradicinį amatais paremtą pagrindą, kuris grindžiamas tokiais principais: pašaukimo (profesijos), saviugdos ir mokymosi dirbant.

Kartais skiriamos tik dvi pagrindinės profesinio mokymo tradicijos: britiškoji ir žemyninė, kuriai atstovauja vokiškoji profesinio mokymo sistema. Tačiau iš aukščiau įvardytų klasikinių modelių dėl nuolat vykdomų profesinio mokymo reformų šalyse išsivystė daugelis kitų modelių, perėmusių skirtingus ir savitus pirmųjų bruožus.

Per paskutinįjį XX a. dešimtmetį daugelyje Europos Sąjungos valstybių buvo įgyvendinamos profesinio rengimo sistemos reformos, kuriomis buvo siekiama priartinti profesinį mokymą baigusiu asmenų kvalifikaciją prie dabartinių rinkos poreikių. Reformomis taip pat buvo siekiama užtikrinti reikiamą kvalifikuotų darbininkų pasiūlą, o profesinio rengimo sistemą padaryti paprastesnę, lankstesnę ir greičiau prisitaikančią prie kintančių rinkos ir žmonių poreikių. Pavyzdžiui, Prancūzijoje profesinio mokymo reforma buvo įgyvendinama darbdaviams ir regioninei valdžiai suteikiant galimybę aktyviau dalyvauti ir įgyti didesnę galią reguliuojant mokymo procedūras ir sertifikavimo sistemą.

Tuo tarpu Lietuvoje profesinio mokymo paslaugų neatitikties darbo rinkos poreikiams problemą mėginama išspręsti gausiai investuojant į profesinio mokymo infrastruktūrą.

### Trys „klasikiniai“ profesinio mokymo modeliai

Modelio pavadinimas Labiausiai modelio bruožus atitinkanti šalis	Liberalios rinkos ekonomikos Didžioji Britanija	Valstybės reguliuojamas Prancūzija	Korporatyvistinis dualinis Vokietija
Kas nusprendžia, kaip organizuojamas profesinis mokymas?	Derasi darbdavių ir darbuotojų sąjungų, profesinio mokymo teikėjų atstovai	Valstybė	Amatų ir prekybos rūmai
Kur vyksta profesinis mokymas?	Yra daug pasirinkimų: tik mokyklose, tik įmonėse, mokyklose ir įmonėse, nuotoliniu būdu ir pan.	Specialiose „gamybinėse“ mokyklose	Mokymas vyksta įmonėse ir profesinėse mokyklose („dualinis mokymas“)
Kas lemia profesinio mokymo turinį?	Turinys nėra nustatytas. Jį lemia darbo rinka ir (ar) tuo metu esantys konkrečios įmonės poreikiai.	Valstybė (kartu su socialiniais partneriais). Profesinio mokymo turinys daugiau orientuotas į bendrąjį, teorinį profesinį mokymą, o ne į įstaigose atliekamų veiklų, operacijų išmokimą.	Darbdaviai, profesinės sąjungos ir valstybė nusprendžia bendrai
Kas sumoka už profesinį mokymą?	Už mokslą dažniausiai moka patys profesinio mokymo paslaugų gavėjai. Kai kurios įmonės savo darbuotojams rengia profesinio mokymo kursus ir juos finansuoja.	Valstybė kiekvienais metais finansuoja tik tam tikrą profesinio mokymo įstaigų skaičių.	Įmonės, kurios finansuoja profesinį mokymą savo pačių įstaigose, gali susigrąžinti mokymo sąnaudas. Profesijos mokytojams už darbą mokamas sutartyje numatytas atlyginimas. Profesinio mokymo įstaigas finansuoja valstybė.
Kaip akredituojamos profesinio mokymo metu įgyjamos kvalifikacijos ir kokias galimybes jos suteikia?	Nėra centralizuotos profesinio mokymo kontrolės, todėl nėra ir visuotinių baigiamųjų egzaminų.	Išduodami valstybės pripažįstami kvalifikacijos pažymėjimai, geriausiai baigusiesiems profesinio mokymo įstaigas suteikiama teisė mokytis aukštesnio lygio kursuose.	Įgyjamos kvalifikacijos yra plačiai pripažįstamos ir suteikia teisę jos turėtojams dirbti atitinkamą darbą įmonėse ar įstaigose arba stoti mokytis į aukštesnio lygio kursus.

## LIETUVOS PROFESINIO MOKYMO SISTEMA

Lietuvos profesinio mokymo sistema yra savita, jos negalima priskirti nė prie vieno iš aukščiau minėtų trijų profesinio mokymo modelių, nes jai būdingi ne vieno, o kelių minėtų (pvz., valstybės reguliuojamo, liberalios rinkos ekonomikos) modelių bruožai.

Lietuvos profesinio mokymo sistemą sudaro pirminis ir tęstinis profesinis mokymas bei profesinis orientavimas. Atsakomybė už profesinio mokymo sistemos plėtrą tenka Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai.

**Profesinio mokymo įstaigos teikia** tiek bendrąjį ugdymą (pagrindinį, vidurinį), tiek profesinį mokymą.

**Profesinio mokymo programos rengia** profesinio mokymo teikėjai bendradarbiaudami su darbdavių atstovais. Jie vadovaujasi atitinkamu profesinio rengimo standartu bei Švietimo ir mokslo ministerijos nustatytais bendraisiais reikalavimais. Ūkio šakų (jų yra 14) ekspertų grupės, lygiomis dalimis atstovaujančios darbdaviams, profesinėms sąjungoms ir mokymo įstaigoms, yra pagrindinės Švietimo ir mokslo ministerijos patarėjos sektoriaus lygiu kuriant profesinio rengimo standartus ir formuojant profesinio rengimo turinį.

**Profesinio mokymo programą** sudaro dvi dalys: bendra visai šaliai, kuri nustato profesinės veiklos sritis, kompetencijas, mokymo tikslus ir vertinimo nuostatas (šie elementai perkeliama iš atitinkamo profesinio rengimo standarto), ir pasirenkamoji, kuri apima mokymo metodus, dalykų programas, mokymo priemones ir pan. Naujai parengta programa yra suderinama su darbdaviams atstovaujanti kompetentinga įstaiga (pvz., Pramonės, prekybos ir amatų rūmais ir kt.). Tuomet ekspertai (profesijos mokytojai, darbdaviai) vertina programos kokybę ir, esant teigiamai išvadai, programa įregistruojama Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registre.

2010 m. patvirtintas Formaliojo profesinio mokymo programų rengimo ir įteisinimo tvarkos aprašas, kuris nustato tam tikras naujoves rengiant profesinio mokymo programas, pavyzdžiui, pereinama prie nacionalinių modulinį profesinio mokymo programų. Numatyta, kad modulinį programų rengimą arba keitimą organizuos Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras, šį procesą inicijuoti ir jame dalyvauti galės ir profesinio mokymo teikėjai, kiti juridiniai ar fiziniai asmenys.

**Mokinių praktinis profesinis mokymas** vykdomas profesinio mokymo įstaigoje ar įmonėje. Šiuo metu profesinio mokymo programoms nustatyti reikalavimai, kad praktiniam mokymui iš viso turi būti skiriama 60–70 proc. specialybės dalykams numatytų valandų. Praktinis mokymas įmonėje arba darbo sąlygas atitinkančioje mokyklos bazėje yra privalomas ir jam skiriama iki 15 savaičių. Specializacijos dalykams skiriama 10–15 proc. specialybės dalykams skirtų valandų. Siekiant geriau atliepti rinkos ir (ar) profesinio mokymo paslaugų gavėjų poreikius, profesinio rengimo įstaigos turi teisę savarankiškai keisti apie 10 proc. mokymo programos turinio.

**Mokymo programų trukmė** gali būti nuo dvejų iki trejų metų, atsižvelgiant į tai, ar asmuo greta profesijos nori įgyti ir pagrindinį ar vidurinį išsilavinimą, ar jis mokosi pagal specialiujų ugdymosi poreikių mokiniams skirtą profesinio mokymo programą. Vidurinį išsilavinimą jau įgijusiems mokiniams, atsižvelgiant į norimą įgyti specialybę, profesinis mokymas trunka 1 ar 1,5 metų.

Pagal Profesinio mokymo įstatymą (2007) už profesinio mokymo kokybę atsako profesinio mokymo teikėjas.

**Profesinės kvalifikacijos vertinimas** yra atskirtas nuo profesinio mokymo. Mokinių profesinis pasirėngimas yra vertinamas socialinių partnerių akredituotų kompetencijas vertinančių institucijų. Baigusiems profesinio mokymo programoms ir išlaidkusiems baigiamuosius kvalifikacijos egzaminus mokiniams suteikiama profesinė kvalifikacija. Profesinių mokymo įstaigų mokiniai, įgiję vidurinį išsilavinimą, gali tęsti studijas kolegijose ar universitetuose. Sėkmingai baigę profesinio mokymo programas ir turintys darbo pagal įgytą profesiją patirties, absolventai stodami į aukštąsias mokyklas gauna papildomų balų.

**Profesinio mokymo teikėju** Lietuvoje gali būti bet kuri įstaiga, mokykla, įmonė ar kitas teikėjas, kuriam suteikta teisė (licencija) vykdyti profesinio mokymo programas. Pagrindiniai profesinio mokymo teikėjai šalyje yra profesinio mokymo įstaigos. Jos vykdo ir pirminį, ir tęstinį profesinį mokymą. 2012–2013 mokslo metų pradžioje veikė 77 profesinio mokymo įstaigos, iš kurių 74 buvo valstybinės, visos kitos – privačios.

**Pirminis profesinis mokymas yra finansuojamas** iš valstybės biudžeto ir teikiamas ne jaunesniems kaip 14 metų asmenims. Valstybės finansavimas profesinio mokymo teikėjams skiriamas taikant mokinio krepšelio, t. y. mokymo lėšų skaičiavimo vienam mokiniui, metodiką. Mokinio krepšeljį sudaro darbuotojų darbo užmokestis (tarp jų lėšos socialinio draudimo įmokoms), lėšos profesijos mokytojų kvalifikacijai tobulinti, profesinei, techninei literatūrai, vadovėliams ir kitoms mokymo priemonėms įsigyti. Krepšelio principas taip pat taikomas skiriant ūkio lėšas profesinio mokymo teikėjui. Be to, profesinio mokymo teikėjams iš valstybės biudžeto pagal atitinkamas investicines programas gali būti skirta lėšų materialinės mokymo bazės plėtrai, statyboms ir pan. Profesinio mokymo įstaigos taip pat gali gauti lėšų iš juridinių ir fizinių asmenų už suteiktas paslaugas (pavyzdžiui, mokymo kursus, patalpų nuomą). Šios pajamos turi būti naudojamos mokymo tikslais. Tęstinis mokymas paprastai finansuojamas įmonės, įstaigos, Užimtumo fondo, kitų fondų ar besimokančio asmens lėšomis. Teisės aktų nustatyta tvarka tęstiniam mokymui gali būti skiriama ir valstybės biudžeto lėšų. Pavyzdžiui, ministerijoms ir kitoms valstybinėms organizacijoms skiriamos valstybės biudžeto lėšos savo srities darbuotojų (socialinių darbuotojų, teisininkų, policijos, sveikatos priežiūros specialistų ir pan.) kvalifikacijos tobulinimo programoms finansuoti.

## Lietuvoje...

• kas nusprendžia, kaip organizuojamas profesinis mokymas?	Valstybė, tardamasi su socialiniais partneriais ir profesinio mokymo teikėjais.
• kur vyksta profesinis mokymas?	Dažniausiai profesinio mokymo įstaigose. Nors gali būti vykdomas ir įmonėse, įstaigose (pameistrystė).
• kas lemia profesinio mokymo turinį?	Valstybė, socialiniai partneriai, profesinio mokymo teikėjai.
• kas moka už profesinį mokymą?	Už pirminį profesinį mokymą moka valstybė. Tęstinis mokymas paprastai finansuojamas įmonės, įstaigos, Užimtumo ir (ar) kitų fondų arba besimokančio asmens lėšomis.
• kaip akredituojamos profesinio mokymo metu įgyjamos kvalifikacijos ir kokias galimybes jos suteikia?	Laikomi baigiamieji kvalifikacijos egzaminai ir išduodami valstybės pripažįstami kvalifikacijos pažymėjimai. Įgytas kvalifikacijos pažymėjimas suteikia teisę jo turėtojams dirbti atitinkamos kvalifikacijos reikalaujančią darbą įmonėse ar įstaigose. Profesinio mokymo įstaigų absolventai, įgiję vidurinį išsilavinimą, gali stoti mokytis į kolegiją ar universitetą.

## SEKTORINIAI PRAKTIŠIO MOKYMO CENTRAI (SPMC): KAS TAI IR KAIP JIE KURIAMI?

**Sektorinis praktinio mokymo centras** – tai modernia praktinio mokymo įranga aprūpinta profesinio mokymo įstaiga arba jos savarankiškas padalinys, susijęs su vienu ar keliais Lietuvos ūkio sektoriais.

**Pagrindinė problema, kurią siekiama išspręsti investuojant į tokių centrų kūrimą** – tai profesinio mokymo paslaugų neatitiktis darbo rinkos ir ūkio poreikiams.

Pagrindinis tokio centro tikslas – užtikrinti, kad mokiniai, naudodamiesi naujausiomis technologijomis ir įranga, įgytų darbo rinkos poreikius atitinkančius praktinius gebėjimus. Planuojama, kad sektorinis praktinio mokymo centras teiks praktinį profesinį mokymą asmenims, norintiems įgyti profesinę kvalifikaciją arba ją tobulinti. Centrų paslaugos bus prieinamos visiems Lietuvos gyventojams – ne tik įvairių profesinių mokymo įstaigų, bet ir bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams, kolegijų ir universitetų studentams, įmonių, įstaigų darbuotojams ar kitiems asmenims.

Praktinio mokymo centras vadinamas „sektoriniu“, nes jis tenkina aiškiai apibrėžto ūkio sektoriaus profesinio mokymo poreikius.

Investicijos į sektorinius praktinio mokymo centrus buvo numatytos dar XIV Vyriausybės 2006–2008 m. programoje ir 2007–2013 m. Lietuvos sanglaudos skatinimo veiksmų programoje. Investuojant į profesinio mokymo infrastruktūrą buvo planuojama sukurti naują profesinio mokymo paslaugų kokybę ir padidinti labai aukštos kokybės mokymo paslaugų prieinamumą.

Nuo 2007 m. Lietuvoje pradėti sektorinių praktinio mokymo centrų tinklo kūrimo darbai. Šiuo tikslu 2007 m. patvirtinta *Praktinio profesinio mokymo išteklių plėtros programa*, kurios paskirtis – suplanuoti ir padėti racionaliai panaudoti 2007–2013 m. programavimo periodo Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšas, skiriamas praktinio profesinio mokymo išteklių plėtrai. Panaudojant

2007–2013 m. *Sanglaudos skatinimo veiksmų programos* ir 2007–2013 m. *Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos* lėšas, Lietuvoje numatyta steigti sektorinius praktinio mokymo centrus. Iki 2014 m. buvo numatyta įsteigti 41 sektorinį praktinio mokymo centrą.

Rengiantis steigti sektorinius praktinio mokymo centrus pirmiausia buvo atlikta darbo rinkos poreikių analizė, t. y. išnagrinėti visų svarbiausių Lietuvos ūkio sektorių konkurencingumo ir naujų darbuotojų rengimo bei esamų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai. Su šio darbo rezultatais buvo supažindintos ir savo pastabas pateikė darbdavių asocijuotos struktūros, profesinės sąjungos ir profesinio mokymo įstaigos.

Parengta ir 2007 m. patvirtinta *Sektorinių praktinio mokymo centrų kūrimo koncepcija*. Joje aprašyta tuometinės profesinio mokymo sistemos būklė, išanalizuotos priežastys, lėmusios profesinio mokymo paslaugų neatitiktį darbo rinkos ir ūkio poreikiams, pasirinktas nustatytų problemų sprendimo būdas, atlikta minėtos problemos įgyvendinimo prielaidų analizė ir pateiktas problemos sprendimo planas 2007–2013 metams.

Vėliau geriausius mokymo rodiklius (pvz., didesnis besimokančiųjų skaičius, mažesnis besimokančiųjų „nubyrėjimas“, veiksmingesnis lėšų panaudojimas (žemesnė vieno mokinio mokymo kaina), didesnė pagal suteiktą specialybę įsidarbinančių absolventų dalis ir kt.) pasiekusios įstaigos – iš viso apie pusė šiandien veikiančių įstaigų – buvo paprašytos pateikti savo veiklos ir teikiamų mokymo paslaugų tobulinimo bei investavimo į valdomą infrastruktūrą koncepcijas su keliomis perspektyviausiomis investavimo idėjomis. Šios buvo nuodugniai išnagrinėtos dalyvaujant atitinkamos srities darbdavių ir profesinių sąjungų atstovams.

Įvertinusi profesinio mokymo įstaigų idėjas, Švietimo ir mokslo ministerijos sudaryta darbo grupė, padedama Viešosios politikos ir vadybos instituto konsultantų, 2008 m. parengė

*Sektorinių praktinio mokymo centrų plėtros programą.* Šioje programoje aprašomas sektorių praktinio mokymo centrų projektų atrankos procesas, apibrėžiami pagrindiniai projektų tinkamumo reikalavimai, taip pat įvardijamos pagrindinės programą įgyvendinančios institucijos ir jų funkcijos.

Ūkio sektoriai ir juose kuriamų sektorių centrų skaičius buvo nustatytas remiantis šiais kriterijais:

- Profesinio mokymo kvalifikacijos ūkio sektoriuje turinčių darbuotojų skaičius ir šio ūkio sektoriaus imlumas sudėtingam, ilgai trunkančiam ir brangiai kainuojančiam praktiniam profesiniam mokymui;
- Profesinio mokymo įstaigų galimybės ir pasirėngimas patenkinti konkretaus ūkio sektoriaus darbo jėgos poreikius teikiant sudėtingas, ilgai trunkančias ir brangiai kainuojančias praktinio profesinio mokymo paslaugas.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktus kriterijus buvo apibrėžtas didžiausias numatomų steigti sektorių praktinio mokymo centrų skaičius pagal ūkio sektorius. *Sektorinių praktinio mokymo centrų plėtros programoje* numatyta, kad sektoriai praktinio mokymo centrai atrinktose profesinio mokymo įstaigose bus steigiami ir veiks vadovaujantis šiais pagrindiniais principais:

- **Sektorinio praktinio mokymo išteklių telkimas ir tinkamiausias naudojimas.** Numatoma steigti tik po vieną ar kelis sektorių praktinio mokymo centrus svarbiausiems Lietuvos ūkio sektoriams, atsižvelgiant į šių sektorių dydį, imlumą praktiniam profesiniam mokymui ir galimybes skirti finansavimą sektorių praktiniam mokymui. Siekiama kuo labiau išnaudoti praktinio mokymo infrastruktūrą pagal jos projekcinį pajėgumą per visą jos eksploatacijos laikotarpį.
- **Profesinio mokymo ir kitų švietimo lygmenų įstaigų bendradarbiavimas.** Centrai bus steigiami jau veikiančių profesinio mokymo įstaigų bazėse, o kitos, to paties ūkio sektoriaus poreikius tenkinančios švietimo įstaigos galės naudotis minėtų įstaigų praktinio mokymo bazėmis, organizuodamos pirminį ir tęstinį profesinį mokymą.
- **Darbdavių ar jų asociacijų atstovų dalyvavimas steigiant ir valdant centrus arba mokymo įstaigas, kuriose įsikūrę centrai.** Ūkio sektoriaus, kurio poreikius tenkinti įsteigtas sektorių praktinio mokymo centras, darbdavių asociacijos turėtų tapti tikraisiais sektorių praktinio mokymo centrų šeimininkais, kurie prisiimtų atsakomybę už veiksmingą šių centrų veiklą, nukreiptą į aktualiausių sektoriaus būsimų ar esamų darbuotojų praktinio mokymo poreikių tenkinimą. Darbdavių asociacijų atstovų dalyvavimą centrų valdyme numatoma užtikrinti kviečiant jų asociacijas tapti viešųjų įstaigų dalininkais.
- **Orientacija į tęstinio profesinio mokymo poreikių tenkinimą.** Tęstinio mokymosi paklausa sparčiai auga, tačiau valstybės galimybės mokėti už suaugusių asmenų tęstinį mokymąsi yra labai ribotos. 2007–2013 m. Žmo-

*giškųjų išteklių plėtros veiksmų programos* projektas numato skirti ženklus finansinius išteklius mokymo subsidioms, į kurias galės pretenduoti darbdaviai investuodami į savo darbuotojų mokymą. Tačiau visais atvejais darbdaviai turės prisidėti savo lėšomis ir ilgainiui, augant įmonių ar jų asociacijų, siekiančių pasinaudoti valstybės parama darbuotojų mokymui, skaičiui, valstybės paramos intensyvumas darbuotojų tęstiniam mokymui ar kvalifikacijos tobulinimui mažės.

- **Sektorinių praktinio mokymo centrų ekonominis gyvybingumas.** Steigiant sektorių praktinio mokymo centrus valstybė sukurs praktinio mokymo infrastruktūrą, tačiau tolesnis jos naudojimas turi būti pagrįstas ekonomine logika. Profesinio rengimo įstaigos, kuriose bus įsteigti centrai, turės siūlyti kokybiškas mokymo paslaugas rinkai, jas parduoti ir užsidirbti ženklia dalį centrai išlaikyti ir paslaugoms tobulinti reikalingų pajamų. Todėl valstybei investuojant į sektorių praktinio mokymo centrus bus ypač atidžiai analizuojama, ar tarp sektoriaus įmonių **bus tik paklausa, ar ir pajėgumas susimokėti už praktinio mokymo paslaugas**, kad šie SPMC galėtų išlikti ekonomiškai gyvybingi ir išlaikytų aukštą teikiamų paslaugų kokybę. Praktinio mokymo centrai bus steigiami tik tiems ūkio sektoriams, kur praktinis mokinių mokymas darbdavio įmonėse iš esmės apsunkena gamybos ar paslaugų teikimo procesus, ilgai trunka arba reikalauja specialiai mokymui pritaikytos, bet gamybos procese nenaudojamos įrangos, dėl ko darbdaviai būtų labiau suinteresuoti įsigyti kokybišką darbuotojų mokymo ir (ar) kvalifikacijos kėlimo paslaugą iš mokymo įstaigos, nei organizuoti darbuotojų apmokymą įmonėje. Vienas sektorių praktinio mokymo centras gali aptarnauti viename ar keliuose giminėse ūkio sektoriuose dirbančius panašių profesijų asmenis, kuriuos mokant galima panaudoti bent dalį tos pačios praktinio profesinio mokymo infrastruktūros.

2009 m. pasirašytos pirmosios 8 sektorių praktinio mokymo centrų steigimo sutartys, o 2010 m. pabaigoje švietimo ir mokslo ministras patvirtino valstybinių projektų sąrašą, numatantį už 293 mln. Lt sumą įkurti dar 34 sektorių praktinio mokymo centrus (vykdymo laikas – 2011–2013 m.).

Sektorinio praktinio mokymo centro kūrimas – tai investavimo į praktinio profesinio mokymo išteklių gerinimą projektas, kurį rengia ir vykdo viena ar kelios Lietuvos profesinio mokymo įstaigos, siekiančios sukurti naują profesinio mokymo veiklos kokybę savo įstaigoje ir taip didinti įstaigos veiklos veiksmingumą.

Šiems centrams kurti skiriamas finansavimas sudaro **400 mln. 334 tūkst. 901 Lt**, iš kurių 340 mln. 284 tūkst. 665 Lt – ES struktūrinių fondų lėšos ir 60 mln. 50 tūkst. 235 Lt – Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos.

2012 m. buvo numatyta atidaryti 8 sektorių praktinio mokymo centrus. Dėl užsitęsusių viešųjų pirkimų per minėtus

metus bus atidaryti tik 3–4 (iš jų du jau veikia) sektoriniai praktinio mokymo centrai.

2013 m. bus baigti 29 projektai, o 2014 m. – 5 projektai.

Investavus į jau veikiančias įstaigas tikimasi, kad nereikės didinti valdymo išlaidų. Sektoriniai praktinio mokymo centrai bus visiškai integruoti į jau veikiančias įstaigas ir aptarnaujami jų personalo. Modernius praktinio mokymo išteklius tiesiogiai naudos jau veikiantis profesinio mokymo paslaugų teikėjas –

veikianti profesinio mokymo įstaiga, pasižyminti kompetencija ir turinti patirties kurti kokybiškas profesinio mokymo paslaugas. Numatoma, kad modernia profesinio mokymo įranga aprūpinta profesinio mokymo įstaiga visada turės galimybę ir paskatas savo turimus praktinio mokymo pajėgumus pasiūlyti kitoms Lietuvos profesinio mokymo įstaigoms, aukštosioms mokykloms, bendrojo lavinimo mokykloms, taip pat siūlyti mokymo paslaugas įmonių darbuotojų kvalifikacijai tobulinti bei pavieniams asmenims, siekiantiems įgyti profesinę kvalifikaciją ar ją tobulinti.

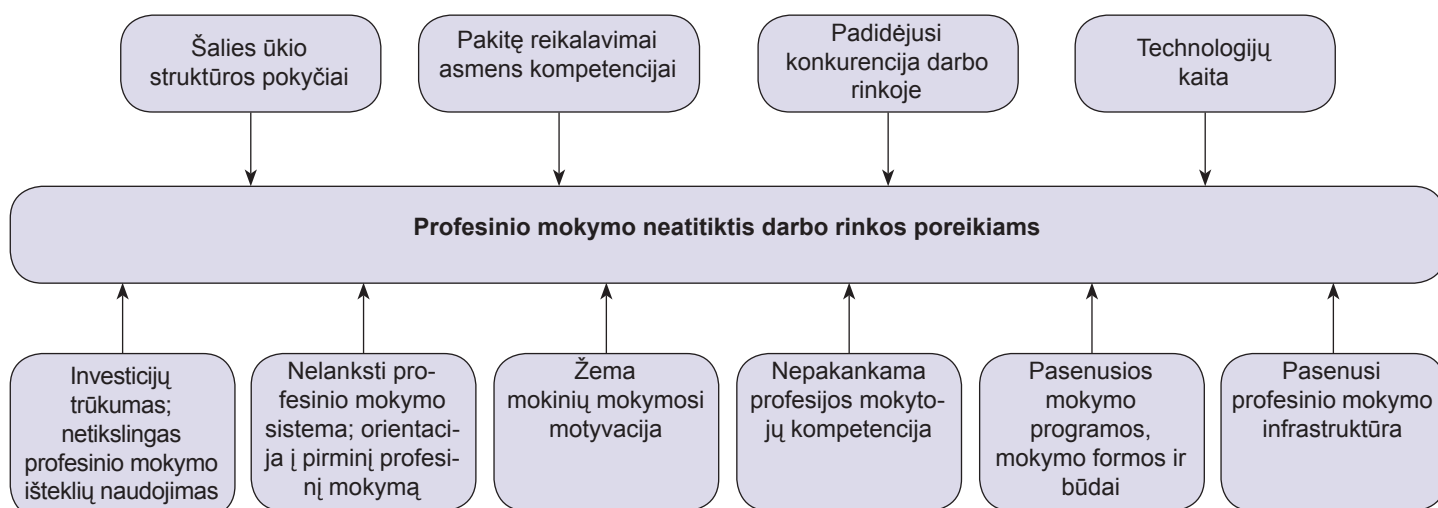
## KOKIOS PRIEŽASTYS LĖMĖ SEKTORINIŲ PRAKTINIO MOKYMO CENTRŲ ATSIKIDIMĄ LIETUVOJE?

Sektorinių praktinio mokymo centrų atsiradimui Lietuvoje didelę įtaką turėjo tiek šalies ūkio pokyčiai, tiek pačios profesinio mokymo sistemos negebėjimas prisitaikyti prie sparčiai kintančios šalies darbo rinkos poreikių. Galima įvardyti šias svarbiausias sektorinių praktinio mokymo centrų atsiradimo priežastis:

- Per pastaruosius du dešimtmečius smarkiai pasikeitė šalies ūkio struktūra: nemažai tradicinių ūkio sektorių (ypač pramonės) sunyko, o jų vietą užėmė visiškai naujos ekonominės veiklos – daugiausia paslaugų srityje. Tai vertė profesinio mokymo sistemą prisitaikyti: atsisakyti senų ir kurti naujas programas, diegti lanksčias profesinio mokymo paslaugų formas ir būdus.
- Lietuvai perėjus iš planinės į rinkos ekonomiką, padidėjo reikalavimai asmens kompetencijai. Darbo rinkoje išaugo aukštos kvalifikacijos, analitiniais, kūrybinio mąstymo gebėjimais pasižyminčių, užsienio kalbas mokančių darbuotojų paklausa. Taip pat padidėjo ir darbo užmokesčio skirtumai tarp dirbančių aukštesnės ir žemesnės kvalifikacijos reikalingą darbą. Tai lėmė mažesnę darbininkiškų profesijų bei šių profesijų asmenis rengiančios profesinio mokymo sistemos patrauklumą ir prestižą. Todėl sumažėjo mokinių (ypač gabių, pasižyminčių stipria mokymosi motyvacija), stojančių mokytis į profesinio mokymo įstaigas, skaičius.

- Integracija į pasaulio ekonominę sistemą ir didelė konkurencija bei poreikis didinti darbo našumą lėmė radikalią technologijų kaitą šalies įmonėse. Tuo tarpu profesiniame mokyme naudojami įrenginiai ilgą laiką iš viso nebuvo atnaujinami arba buvo atnaujinami labai lėtai. Dėl šios priežasties susiformavo didelis atotrūkis tarp šandieniniame ūkyje ir profesinio mokymo įstaigose mokymo reikmėms naudojamų technologijų. Kita vertus, sparti technologinė kaita padidino visų ūkio sektorių imlumą žinioms. Profesinio mokymo sistemos absolventams tampa vis aktualiau ne tik įgyti darbo su naujausiomis technologijomis įgūdžių, bet ir sugebėti dirbti dinamiškoje, greitai kintančioje aplinkoje, nuolat mokytis ir diegti inovacijas. Fiziškai ir morališkai pasenusi profesinio mokymo bazė ir neveiksminga profesinės kvalifikacijos tobulinimo sistema lėmė profesijos mokytojų technologinės kompetencijos stoką, todėl profesinių mokyklų mokinių parengimo kokybė vis dar dažnai neatitinka darbo rinkos poreikių.
- Iki 2008 m. Lietuvoje buvo du atskiri profesinio mokymo įstaigų tinklai: profesinės mokyklos ir darbo rinkos profesinio mokymo centrai. Valstybė investavo į abu tinklus, todėl buvo netikslingai panaudojami tiek materialieji, tiek ir žmogiškieji ištekliai. Be to, profesinio mokymo įstaigų tinklą sudarė daug smulkių, mažą mokinių skaičių turin-

### Pagrindinės priežastys, lėmusios profesinio mokymo neatitiktį darbo rinkos poreikiams



čių ir masto ekonomijos privalumų neišnaudojančių įstaigų. Mažos įstaigos dirbo neveiksmingai ir nepajėgė apsirūpinti naujais mokymo įranga, atitinkančia įmonėse naudojamas šiuolaikines technologijas. Didelės dalies pirminį profesinį mokymą teikiančių įstaigų naudojamų pastatų būklė buvo patenkinama arba bloga. Kadangi šios įstaigos paprastai negali laisvai disponuoti savo turto, jų patalpos gana dažnai buvo nepakankamai naudojamos. Daliai įstaigų patalpų trūko, tačiau nemaža dalis kitų įstaigų turėjo nenaudojamų arba nepakankamai naudojamų patalpų.

- Profesinio mokymo įstaigos bemaž išimtinai orientavosi į pirminį profesinį mokymą. Tačiau sparčiai keičiantis šalies darbo rinkai, technologijoms, keičiasi ir profesinio mokymo paklausa – auga tęstinio profesinio mokymosi paklausa ir santykinai mažėja (dėl mažėjančio gimstamumo ir senstančios visuomenės) pirminio profesinio mokymo paklausa. Dėl šių pokyčių mokymo įstaigoms tampa sunkiau užtikrinti nuolatinį paslaugų vartotojų srautą.
- Lietuvos valstybinės profesinio mokymo įstaigos nepakankamai išnaudojo/-a profesinio mokymo (ypač kvalifikacijos tobulinimo) paslaugų pardavimo rinkoje galimybes.

## KOKIŲ PROFESINIO MOKYMO POKYČIŲ IR NAUDOS GALIMA TIKĖTIS ĮSTEIGUS SEKTORINIUS PRAKTINIO MOKYMO CENTRUS?

Lietuvoje įkūrus sektorinius praktinio mokymo centrus galima tikėtis, kad...

- Modernios praktinio mokymo bazės geriau tenkins potencialių paslaugų vartotojų poreikius, todėl padidės profesinio mokymo paslaugų vartotojų skaičius ir už teikiamas paslaugas gaunamų pajamų dalis. Aukštas mokymo įstaigose įdiegtų mokymo technologijų lygis geriau atitiks šalies ūkio situaciją ir darbdavių keliamus reikalavimus, todėl padidės tęstinio mokymosi paslaugų paklausa.
- Modernios technologijos turėtų atverti galimybes kurti naujas profesinio mokymo paslaugas, paskatinti profesinio mokymo įstaigas atnaujinti dabar vykdomas profesinio mokymo programas ir pereiti prie modulinio mokymo. Tokiu būdu profesinio mokymo sistema taps lankstesnė, palankesnė visą gyvenimą trunkančio mokymosi sistemos sukūrimui.
- Mokymo paslaugų rinkoje kuriant ir siūlant naujas paslaugas, profesinio mokymo įstaigose didės kvalifikuoto personalo poreikis, todėl reikės reguliariai tobulinti mokytojų ir švietimo vadybininkų kvalifikaciją.
- Siekiant pasiūlyti geriausiai ūkio poreikius atitinkančias profesinio mokymo paslaugas, didės poreikis konsultotis su atskirų ūkio sektorių profesionalais, gerinti profesinio mokymo įstaigų ir verslo įmonių ar jų asociacijų bendradarbiavimą, taip pat didinti profesinio mokymo įstaigų veiklos lankstumą decentralizuojant jų valdymą ir stiprinant savivaldą.
- Telkiant investicijas į veiksmingiausiai veikiančias profesinio mokymo įstaigas, investicijos duos didžiausią naudą. Kartu didės spaudimas kitoms profesinio mokymo įstaigoms didinti savo veiklos veiksmingumą, bus sukurtos paskatos spartinti profesinio mokymo įstaigų tinklo optimizavimo procesą.
- Didėjant profesinio mokymo įstaigų veiklos veiksmingumui, didės profesinio mokymo finansavimas, pagerės profesinio mokymo įstaigų finansinė situacija, todėl bus sukurtos sąlygos ženkliai padidinti profesinio mokymo

kokybę išlaikant stabilų profesinio mokymo biudžetinio finansavimo lygį.

- Būtiną taps įstaigų bendradarbiavimas bendrai naudojant išteklius. Pagrindinis tokio bendradarbiavimo privalumas bus tas, kad kiekvienai profesinio mokymo įstaigai nebūtina bus sukurti ir išlaikyti savos mokymo infrastruktūros kiekvienai vykdomai mokymo programai. Turima infrastruktūra gali būti veiksmingiau panaudojama įsileidžiant kitos mokymo įstaigos mokinius tokiu laiku, kai ji nėra naudojama įsileidžiančios mokymo įstaigos reikmėms.
- Investuojant į jau veikiančias profesinio mokymo įstaigas, joms bus suteiktos priemonės pagerinti teikiamų paslaugų kokybę. Gerėjanti profesinio mokymo kokybė lemtų profesinio rengimo patrauklumo padidėjimą, todėl profesinį mokymą pasirinktų didesnė dalis šalies besimokančių asmenų. Kita vertus, geriau parengti profesinį išsilavinimą turintys specialistai dirbtų veiksmingiau ir kokybiškiau, padidėtų jų darbo našumas. Kokybiniai profesinio mokymo sistemos pokyčiai ir jų nulemta aukštesnė profesinio parengimo kokybė savo ruožtu skatintų įmones greičiau pereiti prie modernių technologijų naudojimo ir aukštesnės pridėtinės vertės produktų kūrimo šalies ūkyje.

Visos išvardytos sektorių praktinio mokymo centrų teikiamos naudos yra įmanomos tik tada, jei į profesinio mokymo sistemą mokytis ateis gabūs ir motyvuoti asmenys, o juos mokys kompetentingi mokytojai. Kitas svarbus veiksnys, galintis turėti įtakos sektorių praktinio mokymo centrų teikiamai naudai – sparti technologijų kaita, kuri gali lemti greitą nupirktos įrangos moralinį nusidėvėjimą, jei sektorių praktinio mokymo centrų steigimas užsitęs. Norint kuo labiau „apkrauti“ sektorinius praktinio mokymo centrus ir sėkmingai parduoti jų teikiamas paslaugas, reikia, kad šių centrų darbuotojai pasižymėtų labai gerais vadybiniais gebėjimais. Todėl profesionalių vadybininkų stygius sektoriuose praktinio mokymo centruose gali lemti nepakankamą šių centrų pajėgumų išnaudojimą.



## LIETUVOJE VEIKIANTYS SEKTORINIAI PRAKTINIO MOKYMO CENTRAI

Šiuo metu Lietuvoje atidaryti ir veikia tik du sektoriniai praktinio mokymo centrai: Kauno statybininkų rengimo centro Medienos technologijų ir baldų gamybos sektorinis praktinio mokymo centras bei šio projekto partnerės – Ukmergės technologijų ir verslo mokyklos Baldžių rengimo centras.

**Kauno statybininkų rengimo centro Medienos technologijų ir baldų gamybos sektorinis praktinio mokymo centras.** Kauno statybininkų rengimo centras vienas pirmųjų Lietuvoje įgyvendinęs 2007–2013 m. *Sanglaudos skatinimo veiksmų programos* projektą „Medienos technologijų ir baldų gamybos inovacijų praktinio mokymo centro įkūrimas Kauno statybininkų rengimo centre“. Projekto tikslas – įkurti medienos technologijų ir baldų gamybos inovacijų praktinio mokymo centrą, kuris pagerintų profesinio mokymo paslaugų kokybę ir prieinamumą. Bendra viso projekto vertė – 23 mln. litų. 19 550 000 litų jo vertės sudaro Europos Sąjungos lėšos, 3 450 000 litų skirta iš šalies biudžeto. 2012 m. pradžioje Kauno statybininkų rengimo centre atidarytas pirmasis iš planuojamų Lietuvoje įkurti Medienos technologijų ir baldų gamybos inovacijų sektorinis praktinio profesinio mokymo centras. Naujuoju centru galės naudotis ne tik Kauno statybininkų rengimo centro mokiniai, bet ir iš kitų Lietuvos profesinio mokymo įstaigų atvykę jaunuoliai, universitetų, kolegijų studentai. Šiuolaikiškai įrengtos dirbtuvės bus atviros visiems asmenims, norintiems tobulinti ar įgyti staliaus, baldžiaus ar kitą panašią specialybę. Medienos technologijų ir baldų gamybos inovacijų sektorinis praktinio profesinio mokymo centras kurtas daugiau kaip dvejus metus (projektas vykdytas 2009–2012 metais). Kauno statybininkų rengimo centre rekonstruota ir praplėsta daugiau kaip 4 tūkst. kv. metrų dirbtuvių, įsigyta daugiau kaip 100 vienetų įrangos.

Medienos technologijų ir baldų gamybos praktinio mokymo dirbtuvių plėtra kainavo daugiau nei 8,2 mln. Lt. Įrangos įsigyta už 7,7 mln. Lt. Projektas įgyvendintas Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis.

Planuojama, kad į Medienos technologijų ir baldų gamybos inovacijų praktinio mokymo centrą investuotos lėšos ir įsigyta pažangiausia įranga atsipirks rengiant aukštos kvalifikacijos specialistus, kurių šiuo metu stinga darbo rinkoje.

Kauno statybininkų rengimo centras rengia aukštos kvalifikacijos darbuotojus: šiuo metu centre yra ruošiami apdailininkai (statybininkai), staliai, baldžiai, pastatų šiltintojai, automobilių mechanikai, santchnikai, suvirintojai, kompiuterinės įrangos derintojai, logistai ekspeditoriai, informacinių

technologijų sistemų pardavėjai, smulkiojo verslo organizatoriai, smulkiojo verslo paslaugų teikėjai.

Nuo 1996 m. centre vykdomas suaugusiųjų profesinis mokymas. 1998 m. bendradarbiaujant su partneriais iš Norvegijos įrengtas modernus vienintelis Respublikoje energijos taupymo centras. Nuo 2001 m. Kauno statybininkų centras yra Kauno prekybos, pramonės ir amatų rūmų narys.

2003 m. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, įvertinusi ugdymo programų įgyvendinimo kokybę ir ugdymo rezultatus, leido Kauno statybininkų rengimo centrui pirmam šalyje steigti gimnazijos skyrių. 2006 m. šis centras pripažintas geriausia Kauno regiono profesinio rengimo institucija.

Kauno statybininkų centras aktyviai dalyvauja projektinėje veikloje, vykdo mokinių ir mokytojų pasikeitimo programas su Vokietijos Hamburgo valstybine motorinių transporto priemonių inžinerijos mokykla (vok. *Staatliche Gewerbeschule kraftfahrzeugtechnik*), Suomijos Savono suaugusiųjų amatų mokykla (suom. *Savon Ammatti – Ja Aikuisopisto*) ir Norvegijos Vestby technikos kolegija (norv. *Teknisk fagskole Vestby*).

**Ukmergės medienos technologijų ir baldų gamybos inovacijų sektorinis praktinio mokymo centras.** Baldžių rengimo centras įrengtas vykdant ES remiamą projektą „Medienos technologijų ir baldų gamybos inovacijų praktinio mokymo centro įkūrimas Kauno statybininkų rengimo centre“ partnerio teisėmis. Projektą nuo 2009 metų vykdo Kauno statybininkų rengimo centras. Technologijų ir verslo mokykla yra šio projekto partnerė. Ukmergėje Baldžių rengimo centrui įsteigti buvo skirta 6,6 mln. Lt. Už šiuos pinigus pastatyta dalis naujų patalpų, kita pastato dalis buvo rekonstruota, įsigyta naujos modernios įrangos, skirtos mediniams bei metaliniams baldams gaminti, kitų priemonių. Dauguma jų pagaminta Vokietijoje. Naujame mokymo centre numatyta baldų gamyba iš plokščių, metalo, stiklo, medžio masyvo. Čia galės mokytis ne tik šios mokyklos, bet ir rajono bendrojo lavinimo mokyklų vyresniųjų klasių moksleiviai, kitų miestų profesinių mokyklų auklėtiniai, taip pat aukštųjų mokyklų studentai. Šiame centre moksleiviai galės įgyti visiškai naują – metalo apdirbimo staklininko specialybę. Tai planuojama padaryti mokyklai įgyvendinant bendrą projektą kartu su metalo apdirbimo įmonėmis. Naujajame centre kvalifikaciją galės tobulinti ar persikvalifikuoti ir suaugusieji. Baldžių rengimo centre dėstys keturi Technologijų ir verslo mokyklos profesijos mokytojai. Ukmergės technologijų ir verslo mokykla bendradarbiauja su užsienio šalyse veikiančiomis profesinio mokymo įstaigomis. Nemažas skaičius studentų jau yra pabuvoję Lenkijoje, Vokietijoje, Anglijoje, Suomijoje, Danijoje, Šveicarijoje.

## KAIP SEKTORINIAI PRAKTINIO MOKYMO CENTRAI VEIKIA UŽSIENIO ŠALYSE

**Belgijos (Flamandijos provincijos) regioniniai technologijų centrai (RTC).** Belgijos Flamandijos provincijoje pirmieji regioniniai technologijų centrai (RTC) buvo įsteigti 2001 m. Iš pradžių keletas centrų veikė prie Vyriausybės, tačiau vėliau buvo nutarta po vieną jų įsteigti kiekvienoje iš penkių Flamandijos provincijų. Vėliau buvo įsteigtas dar vienas regioninis technologijų centras.

RTC veikla finansuojama iš dviejų šaltinių: Flamandijos vyriausybės ir sektoriaus įmonių (dažniausiai – sektorių asociacijų).

Kiekvienas RTC turi pelno nesiekiančios įstaigos juridinį statusą, o jo valdymo veikloje dalyvauja Flamandijos vyriausybė (netiesiogiai), švietimo įstaigų atstovai ir verslo įmonių atstovai.

Aukščiausią sprendimų priėmimo teisę turi Sueiga, tačiau be jos dar veikia Direktorių valdyba (½ narių – mokyklų atstovai ir ½ – sektorių asociacijų, verslo įmonių, fondų ir pan. atstovai). Šios dvi institucijos turi politinių ir strateginių sprendimų priėmimo teisę. Tuo tarpu sprendimų įgyvendinimo funkciją atlieka RTC administracija ir koordinatorius.

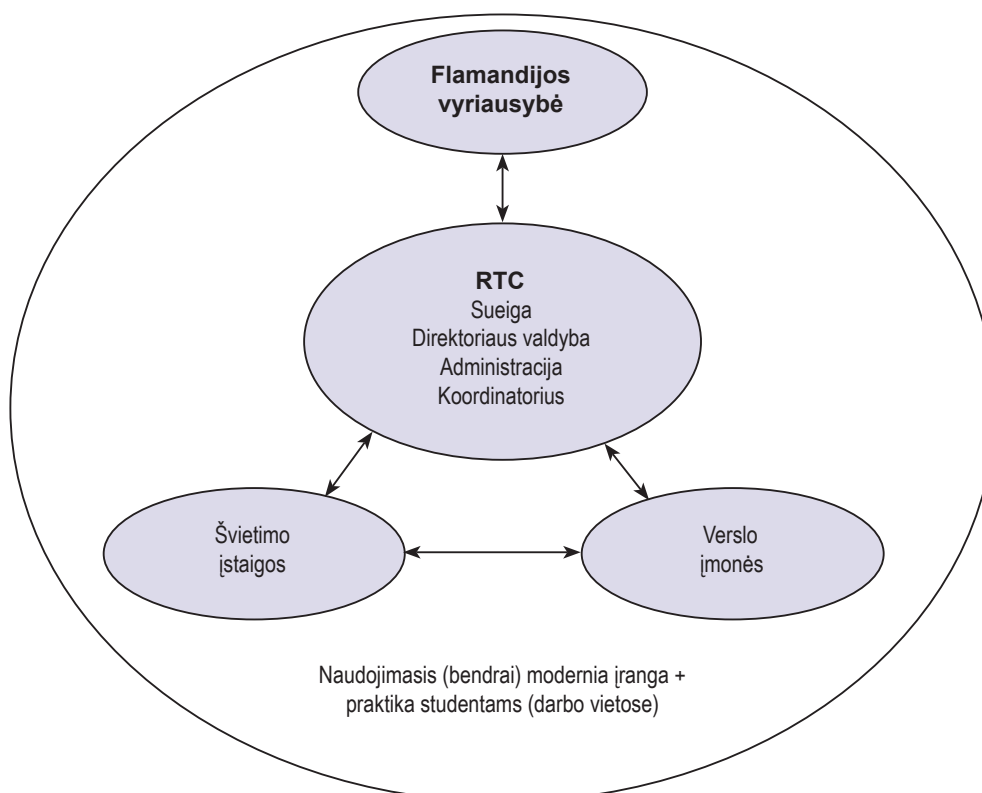
Tiek priimant sprendimus, tiek juos įgyvendinant dalyvauja visų trijų šalių atstovai. Toks principas leidžia ne vien derinti interesus, įgyvendinti politiką, taip pat atlikti praktiką, bet ir patenkinti socialiniais ekonominiais skirtumais pasižyminčių tikslinių grupių specifinius poreikius. Kiekvieno RTC veikla gali būti skirtinga, pvz., viename iš jų pirmenybę teikiant chemijos sektoriui, kitame – automatikos.

Flamandijos vyriausybė siekia išlaikyti kiekvienam regioniniam technologijų centrui suteiktą autonomiją, tačiau jo veiklai turi įtakos pasirašyta speciali trejų metų trukmės sutartis. Esminis sutarties punktas – įsipareigojimas kiekvienais veiklos metais 10 proc. padidinti įrangos naudotojų skaičių.

Vyriausybė tampa atsakinga už kiekvienoje sutartyje nustatytų atskiro regioninio technologijų centro veiklos tikslų priežiūrą, tuo tarpu šis (sutartimi) įsipareigoja užsibrėžtus tikslus pasiekti. Visais atvejais RTC veiklos sėkmė priklauso ir nuo kiekybinių (pvz., asmenų, kuriems suteiktos paslaugos, skaičiaus), ir nuo kokybinių veiklos rodiklių.

Atlikdamas Parlamento dekretu nustatytas funkcijas kiekvienas RTC veikia keturiomis kryptimis:

Regioninio technologijų centro valdymo schema



- yra tarpininkas tarp mokymo įstaigų bei verslo įmonių, užtikrindamas mokymosi paslaugų (naudojant modernias technologijas) paklausos ir realios pasiūlos didžiausią suderinamumą;
- yra tarpininkas tarp mokymo įstaigų ir verslo įmonių, užtikrindamas moksleivių praktikos atlikimo (verslo bendrovėse) poreikių patenkinimo galimybes;
- yra profesijos mokytojų kvalifikacijos kėlimo kursų (naudojant moderniausias technologijas) organizatorius;
- yra kūrėjas erdvės, kurioje mokymo įstaigos ir verslo įmonės galėtų keistis turimomis žiniomis ir patirtimi.

Visais atvejais pagrindinė kiekvieno RTC užduotis – užtikrinti, kad atskirose regiono profesinio mokymo įstaigose esanti moderni įranga būtų kuo labiau „apkrauta“ (mokymosi reikmėms), ja naudojantis tiek mokiniams (dienomis), tiek verslo įmonių darbuotojams (vakarais). Vykstant šiam procesui atskiros mokymo įstaigos turi derinti savo poreikius ir tvarkaraščius. Tik absoliučiai nesant galimybių pasinaudoti vienoje iš mokyklų įdiegta įranga, ši (tokia pati) gali būti įsigyjama ir įdiegiama kitoje to paties regiono mokykloje.

**Škotijoje Telfordo koledžas** pradėjo veikti 1968 m. Jam pastatyti buvo panaudota 1,5 mln. £. Anksčiau veikęs trijose atskirose vietose, 2006 m. vasarą Telfordo koledžas persikėlė į vieną naujai pastatytą, šiuolaikinius statybos ir įrangos reikalavimus atitinkantį kompleksą Edinburgo miesto šiaurinėje dalyje. Naujasis kompleksas yra įsteigtas aktyvios miesto ekonominės plėtros zonoje, planuojant jį valdyti kaip teritorijos gyvybingumą užtikrinantį bei palaikantį mokslo ir technologijų suartėjimo, inovacijų kūrimo, taip pat bendruomenės aktyvumą skatinantį centrą.

Koledže yra įgyvendinamos 25 specialybių mokymo programos. Turintis du pagrindinius įėjimus, 26,5 tūkst. kv. m ploto, trijų aukštų naujasis Telfordo kompleksas 2006 m. pabaigoje buvo didžiausias per pastaruosius 30 metų pastatytas profesinio mokymo paskirties pastatas Škotijoje. Be bendrosios ir praktinio mokymo paskirties erdvių, pastate yra 56 mokymo klasės ir dvi amfiteatrinės auditorijos. Pastate veikia 1 krovinių ir 6 keleiviniai liftai.

Bendrosios paskirties mokymo klasės ir kompiuterių laboratorijos išdėstytos trijuose pastato aukštuose, jas skiriant atviromis (dienos šviesos apšviečiamomis) erdvėmis, jun-

giamomis ne vientisų perdangų, o kryžminių „tiltų“, tokiu būdu sudarant keletą trijų pakopų „mokymosi gatvių“. Pastato koridoriai yra suplanuoti ženkliai platesni už tradicinius, taip sukuriant atviras kintamos paskirties mokymosi erdves su telekomunikacijų ir interneto prievadais. Šis sprendimas leido sukurti tiek studentams, tiek koledžo darbuotojams „draugišką aplinką“. Įdiegtos modernios technologijos, veikiantis belaidis interneto ryšys ir visame pastate išvedžioti telekomunikacijų prievadais koledžo personalui leidžia dirbti tiek specialios paskirties bendroje erdvėje dėstytojams, tiek ir bet kurioje kitoje komplekso vietoje. Siekiant studentams sudaryti nuolatinio mokymosi galimybes, šiems sukurtos sąlygos mokytis tiek specialiose mokymosi klasėse (vykstant paskaitoms), tiek bet kurioje kitoje komplekso vietoje bet kuriuo laiku – įrengtos keliolika specialių mokymosi zonų, aprūpintų kompiuteriais ir kita reikalinga įranga.

Studentų reikmėms koledže įrengta 60 darbo vietų bei 750 darbo ir laisvalaikio vietų, aprūpintų stacionariais kompiuteriais. Esant poreikiui arba vykstant specialioms užsiėmimams taip pat galima naudotis papildomais 150 Apple iMac kompiuterių.

Telfordo koledžas yra valdomas Valdybos, sudarytos iš viešojo ir privataus sektoriaus atstovų, turinčių reikalingiausių verslo vadybos ir verslumo ugdymo įgūdžių. Valdybos veikloje taip pat dalyvauja koledžo vykdytysis direktorius, dėstytojų, aptarnaujančio personalo ir studentų atstovai, kurie (vadovaujami vieno iš valdybos narių) dirba koledžo valdymo veiksmingumo didinimo tikslais sudarytuose komitetuose.

Už Valdybos sprendimų įgyvendinimą yra atsakingas vykdytysis direktorius, atliekantis koordinatoriaus funkciją. Už atskiras veiklos sritis yra atsakingi direktoriaus pavaduotojai, kurie kuruoja atskirų strateginių padalinių veiklą. Strateginiuose padaliniuose dirba dviejų lygmenų vadybininkai: vyresnieji vadybininkai, atliekantys bendrąsias funkcijas, ir jaunesnieji vadybininkai, atliekantys specialiąsias funkcijas.

Pagrindinis koledžą finansuojantis šaltinis – Škotijos finansavimo taryba. Centras taip pat gauna pajamų iš studentų mokesčių už teikiamas paslaugas, iš organizuojamų tęstinio mokymo kursų, paties koledžo įsteigtos įmonės veiklos ir kitų šaltinių.

## LITERATŪRA

- A history of vocational education and training in Europe. From divergence to convergence. European Journal „Vocational Training“ Nr. 32 May – August 2004 II, CE-DEFOP.
- Esamos būklės ir tendencijų analizės ataskaita. Vilnius: Viešosios politikos ir vadybos institutas, 2007.
- Europos Komisijos 2007 m. liepos 30 d. sprendimu Nr. K(2007) 3738 patvirtinta 2007–2013 metų Sanglaudos skatinimo veiksmų programa. Prieiga per internetą: [http://www.esparama.lt/ES\\_Paramas/strukturi-nes\\_paramos\\_2007\\_1013m.\\_medis/titulinis/files/3VP\\_SS\\_2007-07-05.pdf](http://www.esparama.lt/ES_Paramas/strukturi-nes_paramos_2007_1013m._medis/titulinis/files/3VP_SS_2007-07-05.pdf)
- Europos komisijos komunikate Europos parlamentui, tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui. (2012). Prieiga per internetą: [http://ec.europa.eu/education/news/rethinking/com669\\_Lt.pdf](http://ec.europa.eu/education/news/rethinking/com669_Lt.pdf).
- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gegužės 31 d. įsakymas Nr. ISAK-1039 „Dėl Sektorinių praktinio mokymo centrų kūrimo koncepcijos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2007, Nr. 62-2383.
- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gruodžio 3 d. įsakymas Nr. ISAK-2333 „Dėl Praktinio profesinio mokymo išteklių plėtros programos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 7-259.
- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. gegužės 22 d. įsakymas Nr. ISAK-1463 „Dėl Sektorinių praktinio mokymo centrų plėtros programos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 81-3226.
- Pasirengimo optimaliai profesinio rengimo infrastruktūros plėtrai. Galimybių studija. Vilnius: Viešosios politikos ir vadybos institutas, 2006.
- Pasiūlymai sektorinių praktinio mokymo centrų kūrimo koncepcijai. Vilnius: Viešosios politikos ir vadybos institutas, Vilnius.
- Profesinis mokymas Lietuvoje (2010). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Profesinio mokymo metodikos centras.
- Profesinis mokymas Lietuvoje (2011). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Profesinio mokymo metodikos centras.
- Sektorinių praktinio mokymo centrų geros užsienio šalių praktikos pavyzdžių analizė. Vilnius: Viešosios politikos ir vadybos institutas, 2007.

**ŠVIETIMO PROBLEMOS ANALIZĖ** – Švietimo ir mokslo ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių ir apskričių švietimo padalinių specialistams ir plačiajai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Serijoje „Švietimo problemos analizė“ pateikiama glausta, konkreti ir aktuali švietimo sistemos funkcionavimo problemų analizė. Gali būti analizuojamos įvairios švietimo problemos – apibūdinama pati problema; aptariami klausimai, susiję su svarbių problemų sprendimu; siūdomi ir aptariami nauji iššūkiai švietimui; trumpai aprašomi konkretūs švietimo tyrimų rezultatai ir atradimai.

Pasiūlymus, pastabas ar komentarus prašome siųsti Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginio planavimo ir analizės skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui ([ricardas.alisauskas@smm.lt](mailto:ricardas.alisauskas@smm.lt)).

Autorius, norinčius publikuoti savo parengtas analizes serijoje „Švietimo problemos analizė“, prašome kreiptis į Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginių programų biuro vyriausiąją specialistę Jūratę Vosylytę-Abromaitienę (el. p. [jurate.vosylyte-abromaitiene@smm.lt](mailto:jurate.vosylyte-abromaitiene@smm.lt), tel. (8 5) 219 1121).

Analizę parengė dr. Sandra Balevičienė, Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros Politikos analizės skyriaus vyriausioji metodininkė.

KUO BUS NAUDINGI LIETUVAI KURIAMI SEKTORINIAI PRAKTINIO MOKYMO CENTRAI?

Redaktorė Ramutė Pinkevičienė  
Maketuotojas Gintautas Vaitonis

2012-12-17. Tir. 700 egz.

Išleido Švietimo ir mokslo ministerijos  
Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, LT-01112 Vilnius  
Spausdino UAB „Grafija“, Sėlių g. 3A, LT-08125 Vilnius

ISSN 1822-4156